

Fotocredits: Eerste impressie van het nieuwbouwproject Zuiver/Bosrijk in Eindhoven, 2018, door BPD en consortium

Wageningen University & Research | Policy Brief

Stimuleren van natuurinclusieve verstedelijking: rol voor Rijk en provincies

Marijke Dijkshoorn-Dekker, Robbert Snep, Monica van Alphen, Harry Kortstee en Thomas Mattijssen

Mei 2025

Natuurinclusieve verstedelijking is essentieel voor biodiversiteitsbehoud en een toekomstbestendige leefomgeving. Gemeenten, bedrijven, burgers en projectontwikkelaars spelen hierin een cruciale rol, maar ook het Rijk en provincies kunnen richting geven. Wageningen University & Research onderzocht de stedelijke uitvoeringspraktijk en sprak met betrokken partijen. Dit leidde tot vijf concrete adviezen aan het Rijk en de provincies om natuurinclusieve verstedelijking te stimuleren.

Adviezen voor Rijk en provincies

1. Vergroot het urgentiebesef: nu is er een kleinere groep koplopers bezig. Maak veel meer gemeenten, bedrijven en sectoren zoals woningbouw, economie, energie en mobiliteit bewust van het belang en de mogelijkheden van natuurinclusief bouwen.
2. Integreer natuurinclusief denken binnen de eigen overheidsorganisatie: zorg dat alle betrokken departementen en beleidsdomeinen natuurinclusieve verstedelijking meenemen in hun beleid en uitvoering.
3. Toets beleid en instrumentarium op natuurinclusiviteit: evalueer hoe bestaande regelgeving en subsidievoorwaarden natuurinclusieve ontwikkelingen kunnen bevorderen.
4. Bied korte- en middellange termijn doelen naast een langetermijnvisie: ontwikkel een roadmap met concrete stappen om gemeenten en marktpartijen handelingsperspectief te bieden.
5. Stel normen en richtlijnen op: zorg voor heldere kaders in stedelijke bouwprocessen en monitor de voortgang om effectieve implementatie te waarborgen.

Waarom natuurinclusieve verstedelijking?

Steden spelen een sleutelrol in het versterken van biodiversiteit en het bevorderen van een gezonde leefomgeving. Naast directe voordelen voor flora en fauna draagt natuurinclusieve verstedelijking bij aan klimaatadaptatie, gezondheid en welzijn. De huidige woonopgave in Nederland biedt kansen om natuurinclusieve bouwprincipes structureel te verankeren. Toch blijkt uit onderzoek dat natuurinclusieve maatregelen vooral worden gedragen door koplopers en niet breed worden toegepast. Hier kunnen bovenregionale overheden het verschil maken.

Rol van het Rijk en de provincies

Hoewel natuurinclusieve verstedelijking grotendeels lokaal wordt ingevuld, hebben Rijk en provincies invloed via beleid, wetgeving en financiering. Het huidige systeem is echter niet optimaal ingericht om deze transitie te ondersteunen. Zonder duidelijke sturing en ondersteuning blijft natuurinclusief bouwen een niche, beperkt tot een kleine groep voorlopers. Dit leidt tot ongelijke ontwikkeling tussen steden en regio's en tot gemiste kansen voor leefbaarheid, gezondheid, klimaatadaptatie en natuur.

Adviezen nader toegelicht

Advies 1: Vergroot het urgentiebesef voor natuurinclusieve verstedelijking

Natuurinclusieve stedenbouw is nog geen wettelijke verplichting, waardoor de aandacht ervoor afhangt van betrokken publieke en private partijen. Als zij onvoldoende affiniteit hebben met natuurinclusief bouwen, verdwijnt het onderwerp snel van de agenda. Veel natuurinclusieve maatregelen zijn echter niet per se kostbaar of complex. Daarom is het cruciaal om bewustwording te vergroten en de voordelen én mogelijkheden van natuurinclusief bouwen breed te communiceren en best practices uit te dragen.

Het Rijk en de provincies kunnen hierbij een sleutelrol spelen door het thema actief te agenderen bij gemeenten, projectontwikkelaars en andere professionals in woningbouw, economie, energie en mobiliteit. Inspirerende voorbeelden en koppelkansen met andere beleidsdomeinen, zoals klimaatadaptatie, gezondheid en de energietransitie, helpen om een bredere groep partijen te betrekken. Initiatieven als Collectief Natuurinclusief, Deltaplan Biodiversiteitsherstel en platform KAN Bouwen laten zien dat koplopers al in beweging zijn. De volgende stap is om ook het brede 'peloton' in de praktijk mee te krijgen, zodat natuurinclusief bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.

Advies 2: Maak natuurinclusief denken onderdeel van de eigen organisatie

Binnen het Rijk en de provincies zijn verschillende afdelingen betrokken bij stedelijke ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de verschillende provinciale beleidsdomeinen, zoals mobiliteit, wonen, economie en natuur op provinciaal niveau, en thema's als natuurinclusief bouwen (Ministerie van LNV), circulair wonen (Ministerie van VRO) en hernieuwbare energie (Ministerie van KGG) op rijksniveau. De mate waarin natuurinclusieve verstedelijking wordt meegenomen in beleid en uitvoering verschilt echter sterk.

Om hier meer richting aan te geven, is het belangrijk dat natuurinclusieve thema's breed worden opgepakt binnen de eigen organisatie en in samenhang met lokale actoren. Dit vraagt om een integrale aanpak waarin verschillende afdelingen samenwerken. Daarnaast is het cruciaal dat natuurinclusief denken structureel verankerd wordt binnen beleid en werkwijzen. Net als bij uitvoerende partijen is het ook voor bovenregionale beleidsmakers van belang om zich bewust te zijn van zowel de voordelen van natuurinclusieve verstedelijking als de relatief beperkte middelen die nodig zijn om dit te realiseren.

Advies 3: Check het beleid en instrumentarium op natuurinclusieve kansen

Naast het integreren van natuurinclusief denken binnen de eigen organisatie (aanbeveling 2), is het belangrijk om rijks- en provinciaal beleid te toetsen op kansen en knelpunten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de mate van natuurinclusiviteit binnen de woningbouwopgave, de energie- en mobiliteitstransitie en de versterking van de economie.

Naast algemene aandacht voor groen in stedenbouw, helpt het om natuurinclusieve uitgangspunten concreet te maken. Dit kan bijvoorbeeld door het thema structureel mee te nemen in de voorwaarden voor subsidies en regelgeving. Bovenregionale kaders en richtlijnen bieden lokale partijen houvast, vooral omdat daar vaak de expertise en middelen ontbreken om natuurinclusief bouwen zelfstandig te integreren.

Advies 4: Bied korte- en middellange termijn doelen naast een langetermijnvisie

Een heldere toekomstvisie op natuurinclusieve stedenbouw is voor alle partijen belangrijk. Het geeft richting en zorgt voor draagvlak. Het helpt gemeenten, projectontwikkelaars en woningcorporaties om natuurinclusief bouwen in hun strategieën op te nemen.

Toch blijkt in de praktijk dat lokale partijen moeite hebben om de stap van visie naar actie te maken. Een roadmap kan hierbij helpen: waar willen we in 2030 staan en welke concrete acties zijn daarvoor nodig? Door doelen te stellen voor de korte en middellange termijn, ontstaat een praktisch handelingsperspectief dat beleidsmakers en uitvoerders in staat stelt om natuurinclusieve ambities stapsgewijs te realiseren.

Advies 5: Stel normen en richtlijnen op om natuurinclusieve doelen te bereiken en voortgang te monitoren

Naast draagvlak, beleid, instrumentarium en een roadmap, is het noodzakelijk om concrete normen en richtlijnen op te nemen binnen stedelijke bouwprocessen. De behoefte verschilt per fase: een 'programma van eisen' bij de start van een project vraagt iets anders dan richtlijnen voor beheer en onderhoud.

Rijk en provincies kunnen helpen door duidelijke standaarden te ontwikkelen, zoals richtlijnen voor natuurinclusief gebouwwontwerp of ecologisch groenbeheer. Dit biedt houvast en een gelijk speelveld voor gemeenten en ontwikkelaars en zorgt voor een consistente uitvoering van natuurinclusieve verstedelijking.

Conclusie: samen bouwen aan een natuurinclusieve toekomst

Natuurinclusief bouwen krijgt in Nederland steeds meer vorm, maar de transitie en opschaling van initiatieven verlopen traag. Wij zien hierin een rol voor bovenregionale overheden zoals het Rijk en de provincies. Zij kunnen deze ontwikkeling versnellen door:

- draagvlak te creëren bij lokale actoren;
- natuurinclusief denken te verankeren binnen de eigen organisatie;
- beleid en instrumentarium te toetsen en aan te passen aan natuurinclusieve doelen;
- concrete korte- en middellange termijn doelen te formuleren om stapsgewijze implementatie mogelijk te maken;
- normen en richtlijnen vast te stellen om voortgang te monitoren en te borgen.

Door een actieve rol te nemen in deze transitie kunnen Rijk en provincies bijdragen aan een natuurinclusieve stedelijke toekomst die biodiversiteit en leefbaarheid bevordert.

Deze policybrief is ontwikkeld in het kader van het [kennisbasisprogramma Natuurinclusieve Transitie](#). Het onderzoek is uitgevoerd door Wageningen University & Research in opdracht van en gesubsidieerd door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (projectnummer KB-36-008-001). Voor meer achtergrond waaronder rapporten en wetenschappelijke publicaties over methodiek en resultaten, zie [KB-36-008-001](#) en [KB-36-005-004](#).

Meer informatie

Marijke Dijkshoorn-Dekker
T +31 (0)317 358153
E marijke.dijkshoorn@wur.nl
www.wur.nl/social-and-economic-research
